

leen, maar zijn
gedoopt per
d der gemeente

en is, hij gema
pt persoon.
zoo iemand bij
zijn vernieuwing
mijder der weder
gengel.

de afgesneden
der gemeente,
geworden zijn.
et hem Calvijn,
e buiten stonden
worden, niet en
eew gedoopt te
ghe der handen

zijn, volgt ook
Da. Littooy
als volgen laat,
te erkennen, dat
ente Christi zijn
onderscheid tus
meer gedoopten,
meente Christi.

bben we niets
ter wereld niet,
bogen wil,
de Nederland
ekend al die
Nederlandsche
ewijst men dan
en terecht be
Nederlander in
ard, houdt hij
zijn, en is dus
schap, hoewel
ouders geho

ter wereld hier
gen, en zal men
op het verlies
end, dan wordt
Nederlandsche
die uit Ne
dijn, voorzover
geconstateerde

wordt het dan
aarde behooren
zij hun aan
kerk niet op
wijze verloren

stap verder in
ja wij liet van
gers, in college
m, om de ge
a, op te welken
ingen af te hou
het kwaad en
tot of onvzer
leven, hen van
georganiseerde
m.

cht loopt niet
juist over hen
acht behandeld

oor den ban van
leen, zeggen wij,
cke" kerk moet
t. Littooy oore
sonder door
zichzelf fel
t tot de "sien

t punt nu be
van Da. Lit
begrijpelijk
eenige godge
goeden naam
eveneens eeni

ons daarentegen
der oudste her
ynoden, en op
tijk.

teft de praktijk
kind doopt hij

Waar echter achttien eeuwen lang de
Christelijke conscientie in alle oorden der
wereld er tegen geprotesteerde heeft, om tot
zulk een herdoop over te gaan, staan we hier
voor een zoo machtig kerkelijk historisch
feit, dat we niet mogen rusten, eer we het
zuivere pad gevonden hebben.

Ons mag door Dr. Littooy niets toe
gegeven, waardoor we ook maar eenigszins
een Doop *ex opere operato* zouden ver
krijgen; maar ook hem mag niets toege
geven door ons, waardoor „de algemeene
heilige Christelijke kerk" zou worden prijs
gegeven.

Noch hij, noch wij willen *separatie*; en
juist daarom moet de erkenning van den
herdoop vooral thans zoo sterk op den
voorgond treden, omdat juist hierin het
machtig tegengif ligt tegen elk separatistisch
beginsel.

Dit brengt ons ten slotte vanzelf op zijn
laatste vraag, of *scheiding ook onzes inziens
sonde is*.

In antwoord waarop het natuurlijk van
zelf spreekt, dat er allerlei scheiding, ook
kerkelijke scheiding is, die wel verre van
sonde te zijn, plichtmatig is en steeds door
Gods lieve kinderen gepraatiseerd; maar
ook dat er ééne scheiding bij ons kan in
sluipen, die niet mag, en waartegen ten
ernstigste dient geprotesteerde en gewaar
schurd.

Hiermee is niet bedoeld *scheiding* van
het kerkelijk instituut. Want al ligt het in
den aard der zaak, dat het wel terdege
ook sonde is, zich van de institutaire kerk te
scheiden, *als deze goed is*, zoo behoefst dit
hier niet opgemerkt, daar Dr. Littooy uit
sluitend een scheiden van *kwaad gewordene*
kerken bedoelt.

Welnu, in dien zin opgevat, is scheiding
van een institutaire kerk, die kwaad werd,
plichtmatig, en dat zoowel voor de enkele
geloovigen ten opzichte van de plaatselijke
kerk, als voor de plaatselijke kerk ten op
zichte van het kerkverband.

Er moet te degen wel geen wilkeur en
er mag geen overhaasting noch onbedacht
zaamheid wezen; maar is de zaak eenmaal
beslist en een institutaire kerk ongeneeslijk
gebleken, dan moet ge als lid en plaatselijke
kerk van haar af, en zijt ge tot scheiden
gehoepen.

Zulk scheiden kan nooit als *sonde* ge
doemd, maar als altoos geboden.
Onheilige banden mogen niet geduld.
Van scheiden van de *onstienlike* kerk daar
entegen kan natuurlijk nooit sprake vallen.
Hier behoort ge toe, of ge behoort er niet toe,
door Gods welbehagen. Maar hoort ge er
toe, dan kan niets en niemand u losrukken
uit de hand des Vaders.

Zoo blijft er dan alleen over: Scheiding
van de „sienlike" kerk op aarde, voorzover
ze in de verschillende historische insti
tuten schuilt.

En zulk scheiden, ja, noemen ook wij
sonde.

De „sienlike" kerk is er altoos. Van het
paradijs af tot nu toe. Niet slechts de
„onstienlike", maar ook de „sienlike" op
aarde.

Van die machtige „sienlike" kerk is het
historisch instituut, waaronder ik leef, slechts
een deel.

Waar nu dit instituut onzuiver en zelfs
onheilig werd, verdwijnt daarom de „sien
like" kerk op aarde niet, alsof ik die nu
eens opnieuw te stichten had, maar keert
hoogstens een zeer klein deel van deze
machtige „sienlike" kerk weer in zuiverder
institutaire gestalte op.

Vandaar ons protest tegen elk denkbeeld,
alsof wij Doleerenden, nu eens een nieuw
kerkgenootschap oprichtten, in dien zin dat al
wat buiten onzen kring lag, niet tot de „sien
like" kerk zou hooren.

Neen, we zijn en blijven in dezelfde groep,
in hetzelfde deel van de groote „sienlike"
kerk, waar ook onze vaders in leefden,
waar wijzelf in geboren zijn, waarin wij
zelven den Doop ontvingen, en al hetgeen,
waarmee we braken en waarvan we ons
afscheidden, is het ontredder en onbruik
baar geworden instituut.

Ook Dr. De Bauber in *De Vrije Kerk* en
N. J. E. in *De Roeper* gaven over den
kerkdoop belangrijke adviezen. Mogen we
deze een volgend maal bespreken?

Een blad als *De Herant* kan geen recensie
leveren van elke preek die uitkomt.
Slechts dan mag en moet dit, zoo zulk
een preek nog iets anders dan een preek,
zoo het ook een principieel getuigenis, ra
kende den algemeenen toestand, is.

Vandaar de melding, die hier gemaakt
wordt van Dr. Geesinks rede: „*Gideons
Hervormingsdaad*"; een met keurige zorg
bewerkt, met gloed geschreven stuk, dat
aan Gideons, op Gods aandringen gegeven
voorbeeld den toetsteen ontleent, voor wat
ook nu door en tegen de Jerubbaals, die
men „Doleerenden" noemt, gedaan is.

Ook in dit stuk blijkt weer de macht
van het Goddelijk onderwijs door de Open
baringsfeiten.

Van wel of niet meegaan is geen sprake.
Ge moet.

En waar zulk een getuigenis dan in zoo
plechtig beelden vorm tot u komt, derwij
gespeend is aan den opgeblazen toon, en
maat houdt in overweging en uitdrukings
wijs, en op een wijze als hier geschiedt,
klaar ontlee, helder doorgedacht en in
juiste bewoordingen weergegeven is; daar
ontstaat metterdaad een harmonisch ge
heel van hooger orde, dat u én te dezer
zake boeit en meeslept én tegelijk, wat den
vorm aangaat, u dienst doet als model.

Als proeve geven we de weerlegging der
bedenking, dat er in het kerkelijk bedrijf
der Doleerenden te veel berekening was;
Ook Gideon had „berekening", en daarom
het Baalsbeeld „in de stilte van den nacht"
omgeworpen.

En in verband hiermee nu zegt Geesink:
Wanneer toch is „berekening" op zichzelf
oort geoordeeld? Wie, die wijs is, handelt oot
zonder berekening? Precis de Zaligmaker zelf
niet den torenbouwer die de kosten en den
koning die zijn macht berekent, alvorens te han
delen? Wat is berekenen anders dan overleg,
dan beleid, dan bedachtzaamheid, dan voor
zichtigheid? Een deugd, waarvan de dichter der
Spreeken zoo schoon zegt: *Alt de wijsheid in uw
hart zal gekomen zijn, en de wetenschap voor uw
ziel zal lieflijk zijn, zoo zal de bedachtzaamheid
over u de wacht houden, de verstandigheid zal
u behoeden*. Een deugd, waarop Jezus doet, wan
neer hij zijn discipelen toeroept: *Zijt voorzichtig
gelijk de slangen en oprecht gelijk de duiven*.

Voorzeker, daar is ook een wereldsche, een
vleeschelijke voorzichtigheid, die men ijsigheid
noemt. Deze laatste is de wijsheid niet, die van
boven komt, maar is aardsch, natuurlijk, dui
velsch. Van haar heet het: *Hij vat de wijzen
in hunne arglistigheid*.

Daar is een „berekening" van den inbreker,
die het toelagt op uw schatten; daar is een
„berekening" van een Gideon. Beide stoeien
op een anderen wortel. Deze is uit de verdor
ven natuur en zoekt Gods gebod te overtreden,
gene is uit het geloof en is er op bedacht Gods
gebod te gehoorzamen. Alleen in het eerste
geval verdient berekening gelaakt, in het andere
geprezen. Om Gods wil te doen, is heilige „be
rekening", is overleg vaak noodig.

Ziet, hoewel ik weet, dat al onze daden en
dus ook die, welke uw kerkeraad op 5 Jan.
bestond, voor God onvolkomen en met zonden
bezaaid zijn, zoo acht ik nochtans in de wijze
waarop zij tot stand kwam, noch mijne broe
deren noch mijzelf geoordeeld.

Die een grond heeft als Gideon, mag ook
als Gideon handelen.

Het heroisme des geloofs verhoedt, dat, zo
wel door onvoorzichtigheid bij de uitvoering
als door vrees voor den tegenstand die daarna
staat te komen, Gods gebod ongedaan blijft.

Wie ook dit schoone, kernachtige stuk
las, zal weer erkennen moeten: Met bullen
zijn de Doleerenden op een afstand te hou
den, maar in het woord te weerstaan zij ze niet.

Het Noorden verzoekt ons op te merken,
dat zijn redactie de sanctioneer van
den Doop der ketters niet zoozeer in de
latere belijdenis der gedoopten, maar meer,
of zelfs eeniglijk, in de latere goed-verkla
ring der kerk had gezocht.

Gaarne maken we hier onze lezers attent
op, al wordt de stelling van *Het Noorden*
onzes inziens hierdoor geheel onhoudbaar.

Wij hadden de meening van de redactie,
als de kerk den vroeger toebedienden Doop
homologeerd, verstaan in den zin, dat dit
oordeel der kerk zijn grond vond in de
belijdenis van de gedoopten.

Volstrekt dus niet om haar iets toe te
dichten, dat ze niet bedoelde, maar alleen
omdat we ons haar rebedeheid niet anders
denken konden, gaven we de voorstelling,
dat zij de kracht of waarmaking van den
Doop in de latere belijdenis van den ge
doopte zocht.

Nu dit echter niet zoo blijkt, vatten we
volstrekt niets meer van haar standpunt.
De kerk, dit stemmen we van harte toe,
behalst of een toebediende doop Doop zij
al dan niet. Dit kan niet anders, wijl de
kerk moet uitmaken, of ze zulk een per
soon beschouwt als reeds gedoopt of als
nog niet gedoopt.

Hierover kan geen verschil bestaan.
Maar nu van drieën één.

De grond voor haar oordeel, dat er *wel*
Doop plaats had moet liggen óf in den ge
doopte, óf in den Doop, óf in den dooper.
Nu erkent de redactie, en dit verheugt ons,
dat deze grond in het onderhavig geval
niet kan liggen bij den gedoopte.

Derhalve in den Doop of in den dooper.
In den Doop zelf kan deze grond tot
goedkeuring alleen liggen voorzover de
Doop toebediend is in overeenstemming
met het bevel Christi. Reden, waarom
men zeer terecht weigert Doop te zien in
menige moderne waterspreukeling.

Doch ook hierop heeft de redactie het
oog niet. Immers, daarin vallen we haar
geheel bij.

Voor dit stuk is deze week geen plaats.
Een volgend maal hopen we het op te
nemen en dan tevens ons oordeel daarover
te zeggen.

KUYPER.

Van het Kerkelijk ambt.

XVII.

Het laatste punt, dat reeds aangestipt,
maar nog niet in samenhang besproken
werd, is de ambtelijke positie van ambts
dragers, die in onregelmatigen toestand ver
keeren.

We hebben hierbij het oog op de ambts
dragers in de valse kerk; op de ambts
dragers bij kettersche groepen; op de ambts
dragers bij schismatische kringen; op de
ambtsdragers bij kleine groepen van ge
loovigen, die het hoofd weer opsteken; op
ambtsdragers, die nog zeer regelmatig aan
gesteld, toch feitelijk hun dienst verloo
chenden door af te vallen van den Heere
en zijn Woord; kortom, op ambtsdragers
van allerlei gading, die 't zij door een oor
zaak in heezelven gelegen, 't zij door een
oorzaak die te zoeken is in den kring die
hen aanstelde, niet verkeerden in normale,
gewone, regelmatige positie.

Vraagt men nu, hoe over alle dezen te
denken zij, dan is menigen aanstands met
zijn kort en snijdend antwoord gereed.
„Wel," zegt hij, „ik erken die allen eenvoudig
niet als ambtsdragers. Ze tellen voor mij
niet mee. Ik erken alleen de goed en deug
delijk geordende leeraars, ouderlingen en
diakenen van mijn eigen kerk; en daarm
mee uit!"

Is nu zoo iemand Baptist, dan erkent hij
alleen en uitsluitend de Baptistendominiees;
want, zegt hij, die anderen, die kleine kin
deren na maken, ontheiligen het Sacrament.

Is zulke een synodaal kerkist, dan
kent hij ter wereld geen andere ambts
dragers dan die wel en deugdelijk geap
probeerde zijn door het classicaal bestuur van
zijn ressort, geheel onverschillig of zulke
den Christus hooft of eert, zoo hij maar
de classieele approbatie heeft.

En zoo voortgaande, acht dan een iege
lijk alleen zijn eigen al een valk te zijn,
en ziet buiten zijn eigen kring niets dan
duisternis en kerkelijke anarchie.

Toch is dit zonderling standpunt noch
Protestantsch, noch Gereformeerd. Het is
in den grond Roomsch-hierarchisch, en
buiten Rome het standpunt van den Sepa
ratist.

Rome, dat de ordening van den priester
als een sacrament eert, kent natuurlijk
geen priester, waar dit dusgenaamde sacra
ment afwezig is. En de Separatist, die het
alleenalmakend begrip van Rome's we
reldkerk op zijn eigen groepje overbrengt,
komt door zijn eenzijdig spiritualisme tot
gelijke slotsom. Wie zich bij zijn kring niet
voegt, zoo denkt hij, laat zich leiden door
een onheiligen geest. Wie dan toch leeraar
zijn wil is dwaalleeraar, en een dwaal
leeraar is geen leeraar met al.

Geheel anders was daarentegen van meet
af het standpunt van hen, die oordeelden
naar het Woord.

Voor hen toch was de zaak niet met één
kort oordeel uit te maken, maar moest te
dezen scherp en juist onderscheiden worden,
al naar gelang het ambt genomen werd,
met opzicht tot hem die het draagt of be
weert te dragen, dan wel met betrekking
tot hen, die zich aan zijn dienst onder
werpen.

Nemen we het laatste het eerst.

Een bedienaar des Woords is voor de
gemeente niet een heerschappijvoerder,
maar een overbrenger van een boodschap,
een gezant, een ambassadeur, gelijk men
het wel eens, hoewel zeer ten onrechte, bij
manier van vergelijking met vorstelijke
boodschappers heeft genoemd.

Ten onrechte zeiden we.

Immers, een koning zendt een ambassadeur
niet aan zijn volk, maar alleen aan een
vreemde mogendheid of aan een koning die
met hem op eenigzins gelijken voet staat. De
keizer van Rusland zendt een ambassadeur
aan den keizer van Duitschland; maar niet aan
den stedelijke raad van Moskou, en zelfs
niet aan een kleinen vorst als den koning
van Denemarken. Eenen ambassadeur zendt
een koning aan een anderen koning, over wien
hij niets te zeggen heeft, en met wien hij op
voet van gelijkheid onderhandelt. Daaren
tegen aan zijn eigen volk, aan zijn onder
danen, aan degenen, over wie hij te gebie
den heeft, zendt hij nooit een ambassadeur,
maar alleen een ambtsdrager, die zijn bevelen
mededeelt. En overmits nu de kerk op
aarde niet een macht naast of tegenover
Koning Jezus is, maar zijn eigen gebied,
een volk, waarover hij heerschappij voert
en waarvan hij bevel geeft, had men nooit
die kwade spreekwijs, alsof een bedienaar
des Woords een ambassadeur ware, moeten
invoeren. Ze prikkelt de hoogheid. Ze geeft
inbeeldingen des harten. Ze is aan de hooge
waardigheden der wereld ontleend. Ze hoort
in Christus' kerk niet thuis; en als Paulus
zich noemt „een gezant van Christus wege",
is gansch iets anders dan een ambassadeur
bedoeld.

Maar dien verkeerd naam nu daargelaten,
zoo is toch elk bedienaar des Woords een
gezondene van 's Konings wege om aan de
kerk de boodschap zijns Heeren aan te
zeggen, en de zegelen van deze zijn bood
schap te vertoonen en te bedienen.

Een predikant is niet een religieus voor
ganger; hij is niet een deelnemend persoon,
die in aller leed en verdriet ingaat; hij is
niet een hulpdiaken, die wat geld voor
armen opzamel.

Veel van dit alles moet hij ook zijn en
doen. o. Er ligt een oneindige eisch der
ontferming in het herdersambt. Maar toch,
dat is het ambtelijke niet, want dit is
ieder Christens plicht. Dat moet ieder naar

vermogen alsoo, gedrongen door de liefde
Christi, volbrengen.

Neen, het ambtelijke is uitsluitend in zijn
last gelegen. Hij heeft een opdracht. Hij
in onderscheiding van anderen. Hij heeft
het Woord aan te zeggen namens zijn Kon
ing. En daarom is hij het alleen, die het
Woord bedient.

Juist hieruit echter volgt dan ook, dat
zijn ambt voor mij slechts in zoverre autori
teit bezit en mag bezitten, als het bij
hem dan ook tot een bediening van dat
Woord komt en er bij blijft. Want merk
ik, dat hij, in steef van het Woord te bedie
nen, het Woord inhoudt, vervalscht of be
strijdt, natuurlijk, dan mag ik niet meer
naar hem luisteren, en weet ik, dat zulk
een, hoewel door den Koning gezonden,
zijn zender verloochent en alle macht over
mij mist.

Geen quaestie dus, of de gemeente ook
ten onzent heeft goed gedaan, toen ze de
Moderne en Irenische predikanten, voor
zover ze van de waarheid afgingen, verliet
en hun dienst beslist verwierp. Zij hadden
den Heere verworpen, dies moesten ze ver
worpen worden door zijn volk. En toen
ondanks alle protest en verzet en klacht
geen toepassing van tucht op deze ontroue
diensaren te verkrijgen was, toen hebben de
ouderlingen te Amsterdam en elders juist
gezien en goed gedaan, dat ze voorts de
ambtelijke gemeenschap met deze mannen
hebben afgebroken. Wie hun anders raadde,
ried in Roomschen zin.

Dit wilde echter volstrekt niet zeggen,
dat daarom deze personen op hadden ge
houden in het ambt te staan. Integendeel
was het zeer wel mogelijk, dat ze door den
Koning der kerk gezonden waren, maar,
hoewel door Hem gezonden, zijn last in
hielden, verloochenden en bestreden. Dan
zij ze wel gezonden, maar *kwaad* en *on
trouwe* gezanten, die als eerlooze en trouwe
loze diensaren een dubbel oordeel zullen
ontvangen.

Vraagt men of hierdoor dan toch geen
schromelijk *lynrecht* in de kerke Gods
wordt ingevoerd, dan erkennen we dit tot
op zekere hoogte.

Er is tweemaal keur. Een keur naar uit
wendig brevet, of wel naar het Woord,
waarin de dienaar zich openbaart. Een derde
is niet denkbare.

Wilt ge nu niet de keur der gemeente
toelaten, dan moet ge wel alle keur aan
de uitgevers van het brevet toekennen, dat
is aan de kerkbesturen, en komt ge dus op
Romes pad. Ge zegt dan, dat het volk
daarover niet oordeelen kan. Dat het oor
deel aan de synode of bij den bisschop
staat. En dat, waar een bisschop of synode
heeft uitgemaakt, dat iemand een echt ge
neest is, zij er hem voor hebt te houden,
al lastert hij den Christus ook; terwijl hij
omgekeerd verwerpen moet, wie door syn
ode of bisschop wordt verworpen, al vloet
ook hemelnaal van zijn lippen.

En stuit ge dan op de moeilijkheid, dat
er soms twee synoden of bisschoppen naast
of tegenover elkander staan, die de één
zoo en de ander dus oordeelen, dan blijft
er geen andere uitweg, dan dien ook Rome
in de dagen der Hervorming insloeg en
moet ge wel heel zoeken in de „onafgebro
ken successie." Waaronder dan verstaan
wordt, dat elk leeraar, tot op de apostelen
toe, u moet kunnen antwoorden, hoe van
hand in hand het ambt steeds en onge
stoord van de heilige apostelen af en op hen
gekomen is.

Kiest ge dit standpunt, dan heeft dus
Rome gelijk, want Rome heeft de onafge
broken successie, en zij hebt die niet.

Op uw Protestantsch en Gereformeerd
standpunt kunt ge dus niet anders zeggen,
dan dat de keur geestelijk is en wel ter
dege bij de kerk staat. Bij de kerk in haar
ambtelijke vergaderingen, zoo deze zelve
aan den Heere en zijn Woord trouw blijven;
maar ook aan de kerk in het ambt der
geloovigen, zoodra de wettige vergaderingen
van de ambtsdragers den Heere en zijn
Woord veraken dorsten.

Juist daarom hielden onze vaders tegen
over Rome zoo sterk aan de „doorschijn
heid van de Heilige Schrift" vast. Immers
met die perspicuïteit viel of stond hun ge
heele stelsel.

Was de schare der geloovigen niet be
kwaam en dus ook niet gerechtigd, om
een gezant des Heeren die een valse
boodschap bracht, terstond in zijn trouw
loosheid te ontmaskeren en te verwerpen,
dan drong het weer alles naar de hierarchie
en dus naar Rome toe.

En omgekeerd, zou de schare der gelo
vigen, volgens het ambt der geloovigen,
tegen ontroue gezanten des Heeren kunnen
en mogen opkomen, dan moest er perspicu
teit in de Heilige Schrift zijn, dat wil zeggen,
dan moest de Heilige Schrift, gelijk ze daar
lag, voor de geloovigen zelve zoo doorsichtig
en verstaanbaar zijn, dat zij terstond toetsen
en bemerken konden, of de boodschap, die
hun in naam van Jezus gebracht werd,
metterdaad van hun Koning kwam.

Bleek dit nu anders te zijn, dan mochten
de geloovigen zich aan het woord van zulk
een trouwloos gezant niet onderwerpen; ja,
ze mochten hem zelfs op geenerlei wijze in
de uitvoering van zijn trouwelozen toelag
behalpzaam zijn; maar *ambtsdrager* bleef
zulke hun niettemin.

Met nog, juist daarin, dat hij ambtsdra
ger was, lag zijn ontzettend oordeel.

KUYPER.

Van de Kerke.

(Slot.)

De ontwikkeling der zede stelling ge
schiedt onder anderen in dezer voege (in
het bovenaangehaald werk van Mornay du
Plessis, bl. 8—11):
Nu de siendelike Kerke is op de werelt,
ende de werelt (gheelyk wy by ons selden ge

noelen moghen) is oncrayn, ende daer om on
der sulck een vylye locht, het onmoghelick
waere, dat zij niet verroesten, ende veel ver
doruentheyte na haer en soude trecken. Zy
bestaat oock in menschen, ende is van
menschen geregiert: ende alle menschen zijn
vleesch ende bloet, ende dien volghende ver
duren, ende onvolcomen; d'onwetenheyte ende
boosheyte onderdanich. 'Tis dan mogelijk datse
somsijt verduren zy, ende onmoghelick datse
in dese werelt soude volcomen ghenen wor
den. Nochtans om datter de Heylige schrift
somsijt af spreect aensende waervooren zy voor
God geacht wordt, om haers Brudegoms Christi
wille, ende dicke maels oock niet na tghene
datse is, maar na tghene datse behoort te
zyne, ende dat niet soo seer om haer te
prijsen, als om haer te verwoelen om haer
seluen werclich desen lof te mar
ken, zoo gheeft zy de Kercke sulcke hooghe
tieten, diese niet alijt werclich en is, tzy dat
wyse in de menschen (daer in zy bestaat) ac
menen, ofte oock in de leerlinge selue. De schrift
naemste het rijke Gods, oft het rijke Christi;
maer Jesus Christus, die de Coninck af is,
vergelijctse by een net, twelck geworpen zijnde
in de zee, treet na hem quade ende goede
visschen. Dit is te segghen dan, dat in dit
rijcke der Hemelen, de Sathan onderdanich
heeft, die zijnder tyrannie toebehooren. S.
Paulus naemste oock een huys Gods, ende
vermaent ons t'aenmercken hoe wy daer in
behoorden te wandelen; maer by en verbercht
ons niet dat in dit selfde huys, niet alleen
schoone gouden ende silueren, maer oock
houten ende aerden vaeten zijn, d'eene dienende
tot nut ende eeren, ende d'ander tot schade ende
onereen: daer af S. Augustijn dit onderscheyt
ghenomen heeft, van de ghene die in het huys,
ende nochtans van den huysse niet en zijn.
Ende dat wij ghelooven in onsen Credo, van
de ghemeenschap der Heylighen, en is niet te
verstaene dat alle die daer vergaderd zijn, by den
geest Gods in Christo souden gheheylighet zijn;
maer wel datter noch rechte ghemeenschap
noch rechte heylighet en is dan in de Kerke:
namende het ghehele na het beste deel. Dit
is nu soo veel van de verdoruentheyte der per
soonen.

Aengaende de leere, zy is de ghehele
schoone ende onbedeelde Bruidj gheenaemt;
alsoo oock dies aengaende, de gheloofighe
ende gherechtighe stadt: den Temple Gods,
ende den pilair der waerheyte. Bij welcke
schoone titelen zy behoort verweert te zijne,
te behagen hem, die hem gheueindicht haer
so t: naemen: ende hem in als onderdanich te
zijne. Onder tusschen in het dicke maels gheschiet,
dat een Kercke bij quade Heerders gheregiert
zijnde, hem bemoot ende verneet te zijne sulck
als dese titelen wt gheuen, ende dinct dat zy an
ders niet zijn en can: segghende, ik ben Co
ninginne, ende en kan gheen weduwe zijn:
verreckende den goeden Godt tot gramschap,
door wiens genade, zy allene met sulcke ti
telen verciert is: zy verwijnt de stemme haers
brudegoms, haer seluen na haere sinnelijck
heyde wetten maekkende. Haere leeraers re
gierse na haeren zin, denckende bij hen seluen
wijs genoeg te zijne: waar door de Propheten
zijn bedwonghen gheueest haere spraken te ver
anderen, na dat de Kercke van gouernemente
verandert. Waerom zyse naemen een afvallighe
ende boete, haer veruijende dat zy in ouerpel
gheleefd heeft onder alle ghebladerde boom
den, datse haer Princen heeten, Princen van So
doma, ende haer volck, volck van Gomorra.
Int corte, datse haer dreyghen, dat Godt zijn
tabernacle elders verstellen, ende dat hyse
verlaten sal. Ende Paulus seyt: dat zy soo
verre souden verleydt weesen, om datse de
waerheyte verwijnt hebben, dat zy den Ante
christ in de platse Christi souden aanbiddin.
De reden is gheheel claer, dat is, de Kercke
is in haer seluen een duyster lichaem, als de
maene, gheen ander licht hebbende dan van
Christo de sonne der gherechticheyt. Soo veel
zy hem aniet is zy claere, te meer zy haer
van hem keert, te duysterder is zy, ende som
tijts keert zy haer soo verre van hem, ende
daer stelt hem sulck eenen grooten clomp
aerde tusschen beyden, datse schijnt gheheel
in Eclipse te zijne.

Daer af commet dat van dese alghemeyne
Kercke (die ouer al den aerdbodem verbergt
ende afghesoudert oft verscheyden is in by
sonder deelen van alle natien der aerden) eenighe
particuliere Kercken, gheheel wtgheroeyt ende
verdoren zijn, door een recht oordeel Godes:
ghelick die Kercken van Philippus, Colossen,
ende veel ander die in Orienten hier ende
daer byden Apostelen hadden gheplant ghe
weest. Andere siemen wederom op comen
in ander plaatsen, door de ghruade des
Heeren. Eenighe siemen door de verdor
uentheyte der menschen vervallen in leerlinge
ende seden: ghelick de Kercken van Grieken
ende Egypten etc. Andere werden soo verdo
ren door de houderdye ende boosheyte der
leydeliken datse niet gheheels en behouden,
gelijck ghebeert is met de Roomsche Kercke.
Met den eersten daer zijnden, de welcke van
ketteryen tot ongheloochicheyt veruallen zijn,
ghelick in de landen daer Mahumet zijn sekte
gheplant heeft, al twelcke vruchten des eersten
mensche Adams zijn, den welken van Gode
tot hem seluen veruel, ende blindt wert in zijn
eyghenheide: denckende wijs genoeg te zijne
sonder Gods woort, om hem seluen te regieren.
Siet daer in weynich woorden, soo veel angaet
de deelen deser siendelicker Kercken, die nu
oueral is. Maer het is ghenoechsaem, deser tijt
dat wy besluyten, dat dese Kercke is de verga
deringhe oft het gheselschap, van alle die
Christum belijden, oueral waer zy ook verstroyt
zijn. Ende dat onder haer begrepen zijn alle
bysondere Kercken, welcke de beloften Christi,
die de alghemeyne Kercke ghedaen zyn, ge
lijckelick toecommen. Item, dat eenighe van
de reyn, de ander onreyn zijn: na datse van
God tot hem seluen ghekeert zijn: Item, dat de
alder reynste in hem seluen onreyn zijn, de wijle
hij gheen volmaektheit in zijn Engelen vindt:
maer dat hyse in Jesu Christo ghenadelick ver
dericht.

En bij de ontwikkeling van op drie na
de laatste stelling wordt onder anderen het
volgende aangevoerd (bl. 241—245):

Boven dien verpen sy ons noch en ander
sacke voeren. Ist dat ghy (segghen sy) de
Pius voor den Antechrist houdt, ende onsen
dienst voor afgoderye, hoe comt dat ghy ons
Doopsel ontfanght? ofte soo ghij voor goet
houdt, hoe comt dat ghy met onse Kercke
gheen ghemeenschap en hebt? Indien eersten,
Godt heeft soo barmhertich geweest ouer sijne
Kerke, dat hy niet toegelaten en heeft dat
den Antechrist in den Doop Christi yet soude
veranderen, soo veel als het wesen belangt, al
ist dat hy dien met veel superstition besmet
heeft, euen ghelick hy niet toegelaten en
heeft dat noch onder de Samaritanen, noch in
ghelechte Juda de Besnijdenisse (die een teeken